

Provinciale Staten

Leeuwarden, 18 juli 2023

Verzonden, 18 JULI 2023

Ons kenmerk : 02132272
Afd./Opgave : Grien Fryslân
Behandeld door : [REDACTED]
Uw kenmerk :
Bijlage(n) :

Onderwerp : Natura 2000-beheerplan Friese Merengebied 2023-2029 definitief vastgesteld

Geachte Statenleden,

Op 18 juli 2023 is een nieuw Natura 2000-beheerplan van het Friese Merengebied door ons vastgesteld. Hiermee kan verdere uitvoering worden gegeven aan maatregelen voor het realiseren van de Natura 2000-doelen waarvoor de gebieden zijn aangewezen.

Het eerste Natura 2000-beheerplan werd vastgesteld in 2014. In 2020 is dit beheerplan met drie jaar verlengd, waarbinnen een evaluatierapport en een nieuw beheerplan zijn opgesteld. Dit nieuwe beheerplan heeft ter inzage gelegen waarna het ongewijzigd is vastgesteld. De zienswijzen die zijn ingediend zijn beantwoord in een reactienota. Deze reactienota is samen met het beheerplan vastgesteld en gepubliceerd. Deze reactienota wordt toegezonden aan de indieners.

In de afgelopen periode zijn veel maatregelen uitgevoerd om het gebied in te richten om de doelen te halen. Het nieuwe beheerplan bouwt hierop voort. Dit nieuwe beheerplan kent een looptijd van zes jaar.

De natuurdoelen en het nieuwe beheerplan in het kort

De Natura 2000-gebieden binnen het Friese merengebied worden gekenmerkt door open water, afgewisseld met plassen, graslanden, moerassen en rietlanden. Een kenmerkend landschap voor Fryslân, maar bijzonder in Nederland en zeer bijzonder binnen Europa. Dit landschap van Meren en moerassen is door het open karakter en de combinatie van open water, naar moerasvegetaties en natte graslanden van oudsher rijk aan een groot aantal vogelsoorten die het gebied gebruiken als broed-, foerageer- en/of rustgebied.

Het gebied is één van de weinige gebieden waar de noordse woelmuis (unieke ondersoort die alleen in Nederland voorkomt) nog voorkomt. Ook is het een belangrijk foerageergebied voor de zeldzame meervleermuizen. Naast de grote natuurwaarde heeft het gebied ook een grote recreatieve waarde, met name op het gebied van watersport. Rondom het gebied liggen meerdere recreatieve voorzieningen, zoals campings en hotels. De omgeving van het Merengebied is een belangrijk landbouwgebied, met name voor veehouderijen. Verder wordt het gebied ook gebruikt voor beroepsvaart (o.a. Prinses Margrietkanaal) en door beroeps- en sportvissers.

In het kader van Natura 2000 valt het merengebied onder het landschapstype Meren en moerassen waar de kernopgave is: het behoud en herstel van samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden in het bijzonder voor grasetende watervogels en meervleermuis. Herstel van mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos.

Hiervoor wordt binnen het gebied gestreefd naar voldoende plas-dras situaties, rui- en rustplaatsen en overjarig riet. In zijn geheel vormt het merengebied belangrijk leefgebied voor de aangewezen doelen;

- 4 broedvogels (porseleinhoen, kwartelkoning, kemphaan, rietzanger)
- 16 niet broedvogels (kleine rietgans, kolgans, brandgans, smient, krakeend, wintertaling, wilde eend, slobeend, kuifeend, nonnetje, meerkoet, goudplevier, kievit, kemphaan, grutto, wulp)
- 3 Habitattypen (meren met krabbenscheer en ruigten en zomen (2 subtypen)
- 2 Habitatsoorten (meervleermuis en noordse woelmuis)

Voor de habitattypen en de meeste soorten is de doelstelling het behoud van het leefgebied en de kwaliteit daarvan. De opgave voor de noordse woelmuis, de kemphaan en de porseleinhoen is ervoor te zorgen dat het leefgebied in kwaliteit en in omvang toeneemt binnen het Natura 2000-gebied.

Naast deze 3 habitattypen en 22 soorten is op 25 november 2022 het Veegbesluit (Wijzigingsbesluit Habitatrictlijngebieden vanwege aanwezige waarden) van kracht geworden waardoor vier nieuwe doelen zijn toegevoegd aan het Merengebied (Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving):

- 2 Habitattypen (Overgangs- en trilvenen (veenmosrietland) en Hoogveenbos)
- 2 Habitatsoorten (Rivierdonderpad en kleine modderkruiper)

Ook een aanwijzing voor de otter als doelsoort wordt in de komende periode verwacht voor de Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving.

De in het besluit van november 2022 nieuw aangewezen habitattypen en soorten zijn niet opgenomen in het voorliggende plan. Deze zullen binnen drie jaar als addendum worden toegevoegd. Wel is als maatregel een knelpuntenanalyse voor de twee habitatsoorten en otter opgenomen, om alvast een beeld te krijgen wat de knelpunten en de mogelijk te nemen maatregelen zijn.

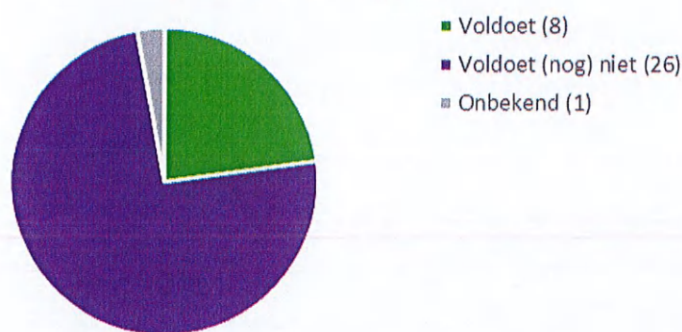
Overigens heeft de provincie beroep ingesteld tegen de aanwijzing van de extra habitattypen. Op dit moment is nog niet bekend wanneer de rechtbank dit beroep behandelt.

Evaluatie beheerplan 2014-2022

Met behulp van monitoringsgegevens en onderzoeken is in de evaluatie gebleken dat:

- Van de broedvogels (4 soorten) worden alleen de doelen (Vogelrichtlijn) voor de rietzanger gehaald. De doelen van de overige broedvogels (kempfaan, kwartelkoning en porseleinhoen) worden niet gehaald. De landelijke lange termijn trend van de rietzanger is positief, die van de overige broedvogels negatief of sterk negatief.
- Van de doelen (Vogelrichtlijn) voor de niet-broedvogels worden 8 van de 35 doelen gehaald.
- Van de habitatrichtlijndoelsoorten worden van beide aangewezen doelsoorten de doelen niet gehaald. Zowel de meervleermuis als noordse woelmuis hebben een zeer ongunstige staat van instandhouding.
- Er is (nog) geen goed beeld te schetsen van de ontwikkeling en trend van de habitattypen.

Doelstellingen Friese merengebied (35)
(niet-broedvogels)

Figuur 6: Cirkeldiagram waarin aangegeven wordt aan hoeveel van de Natura 2000 momenteel wordt voldaan. Momenteel wordt aan 8 van de doelstellingen voldaan en aan 26 doelstellingen (nog) niet. Dit diagram is een samenvatting van de tabellen in de bijlage.

Natuurdoelanalyse Oudegaasterbrekken, Fluessen eo

Voor het Natura 2000-gebied Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving is een verkorte natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld. De NDA beschrijft hoe het gaat met de aangewezen stikstofgevoelige habitats in dit Natura 2000-gebied. Het doel van de NDA is om voorafgaand aan de vaststelling van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering (ex ante) te beoordelen of de uitgevoerde en geplande maatregelen leiden tot het realiseren van de condities voor instandhoudingsdoelen voor habitattypen en soorten. In de huidige situatie wordt de kritische depositie waarde (KDW) van het stikstofgevoelige habitatype Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150), waarvoor het Natura 2000-gebied in 2010 is aangewezen, niet overschreden door de achtergronddepositie. Voor de drie aanwezige leefgebieden voor Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten in het gebied is er ook geen overschrijding van de KDW. Hieruit is voor nu geconcludeerd dat ten aanzien van stikstof er voorsnog geen knelpunten spelen en is er ook geen uitwerking van de stikstof herstelstrategie en maatregelenpakketten nodig. De in november 2022 nieuw aangewezen stikstofgevoelige habitattypen Veenmosrietland en Hoogveenbos zijn niet meegenomen in de NDA omdat deze aanwijzing nog niet onherroepelijk is.

Maatregelen in het nieuwe beheerplan

Uit de monitoring van de afgelopen jaren zijn onvoldoende gegevens beschikbaar om een goede knelpuntenanalyse te doen. Het is voor de 2e beheerplan dan ook nodig om een aantal onderzoeken uit te voeren naar de bronnen van verstoring en/of effecten van bepaald gebruik, zoals jacht, beheer en schadebestrijding. Naast deze onderzoeken is het grootste knelpunt voor de kwaliteit van zowel habitattypen en leefgebied voor soorten het gebrek aan waterpeildynamiek. Hiervoor zijn al veel maatregelen genomen in o.a. zomerpolders en de verwachting is dat de komende periode er een verdere verbetering van leefgebied optreedt voor verschillende soorten. Het is wel van belang om de peildynamiek te optimaliseren en meer maatregelen te nemen om overgangen van (riet)moeras naar natte en vochtige graslanden te creëren. Hierbij is het ook van belang om te kijken naar optimaal beheer voor deze vegetaties om zo de kwaliteit van het leefgebied verder te verbeteren.

In de 1e beheerplanperiode zijn vogelrustgebieden ingesteld om gedurende het winterhalfjaar te zorgen voor voldoende foerageer- en rustlocaties voor de niet-broedvogels. Voor het realiseren van de doelen zijn deze gebieden nog steeds van groot belang. De gebieden worden in de tweede planperiode behouden, waarbij wel gekeken wordt naar het optimaliseren en ook naar locatie en periode van afsluiten. Verder wordt gekeken naar het verder in kaart brengen en oplossen van knelpunten voor meervleermuis en noordse woelmuis.

Uit de onderzoeken kan naar voren komen dat bepaald gebruik in en om het gebied een negatief effect heeft op het realiseren van de doelen. Het is dan van belang om hier maatregelen te nemen. Aangezien het nu nog niet bekend is, waar knelpunten liggen en welke maatregelen dan kunnen worden genomen is het van belang om ten tijde van onderzoek, conclusies en het nemen van maatregelen in gesprek te blijven met alle stakeholders. Hiervoor zijn, naast een communicatieplan, ook procesafspraken opgenomen in het beheerplan. Hiermee wordt ook tijdens de uitvoering de participatie van stakeholders en omwonenden geborgd.

De kosten voor de maatregelen, die in de komende beheerplanperiode van zes jaar worden uitgevoerd om de natuurdoelen te bewerkstelligen, zijn geraamd op € 5.024.525,- (inclusief BTW).

Gebruik in het gebied

Er zijn geen nieuwe activiteiten opgenomen en getoetst in het beheerplan Friese Merengebied 2023-2029. Bij nieuw gebruik, wijzigingen in dit gebruik, toename van intensiteit of aanvullende beheer en onderhoud moet gekeken worden of er negatieve effecten aanwezig zijn te verwachten en kan het zijn dat er een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk is (vanaf 1 januari 2024 de Omgevingswet). Dit is ook van toepassing op evenementen in en om het Natura 2000-gebied, zoals de evenementen in en rond het Snitser Mar.

Veegbesluit en het Friese Merengebied

In dit beheerplan zijn de nieuw aangewezen doelen vanuit het Veegbesluit (Wijzigingsbesluit Habitatrichtlijngebieden vanwege aanwezige waarden, november 2022) niet opgenomen. Het gaat om overgangs- en trilvenen (veenmosrietland), hoogveenbossen, kleine modderkruiper en rivierdonderpad. Deze doelen zullen binnen drie jaar na aanwijzing (gepland is uiterlijk november 2025) met een addendum worden toegevoegd aan het beheerplan. Ten aanzien van de toevoeging van de stikstofgevoelige habitattypen veenmosrietland en hoogveenbos is door GS beroep ingesteld bij rechtbank Noord-Nederland. Het is nog niet bekend wanneer dit beroep wordt behandeld.

Indien nodig zullen in het beheerplan aanpassingen worden gedaan door het toevoegen van addenda. De bevoegdheid van deze aanpassingen ligt bij ons. Wij houden u op de hoogte van het besluit van het ministerie van LNV en hoe wij hiermee omgaan.

Terinzagelegging, beroep en start uitvoering

Tegen het besluit om het Natura 2000-beheerplan Friese Merengebied 2023-2029 definitief vast te stellen staat beroep bij de rechtbank open. Het besluit wordt daarom op 21 juli 2023 in het Provinciaal Blad gepubliceerd en gedurende de wettelijke termijn van zes weken ter inzage gelegd. Na deze termijn zal duidelijk worden of er bij de rechtbank tegen het beheerplan beroep is aangetekend.

Dat betekent niet dat de start van de uitvoering van het beheerplan op een eventuele uitspraak van de rechtbank moet wachten. Het uitvoeringsteam dat het eerste beheerplan heeft uitgevoerd, gaat daarom direct aan de slag met het nieuwe beheerplan.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

A. Schepers, MSc, secretaris